עין משפט נר מצוה

סילך כגיהו נ"ק

קמח א מיי' פ"ה מהל' תפילין הל' א סמג עשין כב כה טוש"ע יו"ד סימן רפח סעי' ב

קמט ב מיי' פ"ו שם הל' יא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רפט סעי' ג:

קנ ג מיי' שם הל' ב סמג שם טוש"ע שם סעי' ב:

קנא ד מיי' פ"ה שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ו:

[גירסת הערוך אמר רב אריא וכ"ה בערוכין יל:]

קנב ה ו מיי' פ"ו שם הל' יא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רפט סעי' ב:

[פ' סוס' כ"ב קב. ד"ה נגוזתא]

בירושלמי בפ"ב דמגילה צריך נ"ק

בטפח הסמוך לרשות הרבים כמה דמרחק מעלי קמ"ל, ואמר רב יהודה אמר שמואל כתבה על שני דפין פסולה מיתיבי כתבה על שני דפין והניחה בשני סיפין פסולה הא בסף אחד כשרה ראויה לשני סיפין קאמר. ואמר רב יהודה אמר שמואל במזוזה הלך אחר היכר ציר *מאי היכר ציר *אמר רב אדא אבקתא היכי דמי כגון פיתחא דבין תרי בתי בין בי גברי לבי נשי, ריש גלותא בנא ביתא, אמר ליה לרב נחמן קבע לי מזוזתא א"ל נחמן תלי דשי ברישא אמר רב יהודה אמר רב עשאה כמין נגר פסולה, איני והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר כולהו מזוזתא דבי רבי כמין נגר הוו עבידן והדהיא פיתחא דעייל ביה רבי לבי מדרשא לא הוה לה מזוזה לא קשיא הא דעבידא כסיכתא הא דעבידא כאיסתוירא; איני והא ההוא פיתחא דהוה עייל בה רב הונא לבי מדרשא והויא לה מזוזה ההוא רגיל הוה, דאמר רב יהודה אמר רב במזוזה הלך אחר הרגיל א"ר זירא אמר רב מתנא אמר שמואל מצוה להניחה בתחלת שליש העליון ורב הונא אמר מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזוזה מיתיבי מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזוזה דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר וקשרתם וכתבתם מה קשירה בגובה אף כתיבה בגובה בשלמא לרב הונא הוא דאמר כר' יהודה אלא לשמואל דאמר כמאן לא כר' יהודה ולא כר' יוסי? אמר ר"ה בריה דרב נתן לעולם כרבי יוסי ומאי

בטפח הסמוך לרשות הרבים. ב) (כדאמר לקמן דקדים פגע במצוה) אם היה עובי החלל ד' טפחים או ה' כגון חומת אבנים יניחנה בחלל טפח הסמוך לרה"ר כדאמר *לקמן דקדים פגע במצוה כי אתי לביתיה: בטפח דמרחיק. מן הבית טפי מעלי ויניחנה מבחוץ קמ"ל: על שני דפין. חציה בדף זה וחציה בדף זה: בשני סיפין. בשני מזוזות של פתח: ראויה לשני סיפין. שהניח גויל חלק בין דף לדף ורוצין לחלק לשתים חציה כאן וחציה כאן: אבקתא. אותו חור שבאיסקופה שציר הדלת סובב בו: היכי דמי. מאי הלך אחר היכר ציר דרב יהודה: כגון פיתחא דבין בי, ג) בי גברי ובי נשי. אדם שחולק ביתו חציו להלוך אנשים המחזרין בביתו וחציו לאשתו לעשות מלאכתה בהצנע ויש פתח בין זו לזו ופתח לכל בית לרה"ר ואמרי' לקמן (דף לג:) מזוזה דרך ימין לביאה ולא ליציאה והכא בפתח שבין זו לזו לא ידעינן הי ליחשוב ביאה והי ליחשוב יציאה אי יציאה מהאי להאי ואי מהאי להאי אלא הלך אחר חור שבסף שציר הדלת סובב בו ההוא צד שהחור בו חשיב בית ודרך ימין ד) כשנכנסין בו קובעין מזוזה: תלי דשי ברישא. העמיד ה) הסיפא בבנין תחלה ואח"כ *קבעינהו המזוזות דגמרינן מצינית דכתיב בה 'תעשה' ולא מן העשוי ואי קבעה תחלה המזוזה ו) בסיפא והדר הסיפא בבנין הוה ליה עשוי המזוזה קוד' שתבא לידי מטה: עשאה כמין נגר. שקבעה ותחבה בסף כעין שתוחבין הנגרין בכותל כזה:

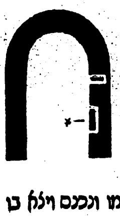

פסולה. דמתוך' נחתה באורך בסף כזה, נגר קביליה: ההוא פתחא דעייל ביה רבי לבי מדרשא. פתח קטן היה לו לרבי אצל מקומו ונכנס ויצא בו כדי שלא יטריח תלמידיו לעמוד בפניו אם יעבור לפניהם: איסתוירא. *היינו מקום חיבור השוק והרגל ומעומד הוא כזה בזוית: (א) עבידא כסיכתא. נגר כשל אומנים כזה פסול. ל"א איסתוירא כי היכי דמקום חיבור השוק והרגל הוי השוק זקוף מלמעלה והרגל שוכב כזה כך

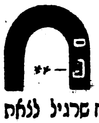

סיכה למזוזה כשירה הואיל וראשה אחד זקוף: רגיל הוה. דרך הנכנסין לבית המדרש (ב) ז) באותו פתח: הלך אחר הרגיל. אם יש ב' פתחים לחדר א' באותו פתח שרגיל לצאת ולבא יותר יניח המזוזה: בתחלת שליש העליון. ימדוד מלמטה ח) שני שלישי הפתח ובכניסתו לתחלת שליש העליון יתן המזוזה: מה קשירה. תפילין בגובה הראש. כדאמרי' בהאי פירקא (דף לז.) מקום שמוחו של תינוק רופס: אף כתיבה מזוזה בגובה הפתח. ומשמע סמוך לתקרה הפתח יניחנה ולא כשמואל דאמר בתחלת שליש העליון מלמטה למעלה: מרחיקה. כלומר יותר משליש לא ירחיקנה מן התקרה ולעולם כרבי יוסי: מלוה בטפח הסמוך כו'. פירשתי למעלה:

כתבה על שני דפין פסולה. פי' בקונטרס שהניח גויל חלק בין דף לדף ולפירושו יש ליישב בדוחק *הניחו בשני סיפין אלא על ב' דפין בשתי חתיכות קאמר כי ההיא דפ"ב דסוטה (דף יח.) דקאמר בשני דפין פסולה ספר אחד אמר רחמנא ולא שנים והיינו בשתי חתיכות דומיא דגט בפ"ב דגיטין (דף כ:) דבעי רבא כתב שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה מהו ופריך תיפוק לי דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים וג' ספרים ומשני לא צריכא דמשורה ועל כרחין לא מיפסיל נגט בשני דפין בחתיכה אחת דהא אמרינן בפרק בתרא דגיטין (דף פו:) שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני כשר ולא אמרינן דהוי כשני ספרים ופסול ויש לדחות משום דגבי גט כתוב ספר אבל בסוטה כתוב בספר דמשמע בספר המסורר ומיוחד למעוטי ב' דפין אפילו בחתיכה אחת ובירושלמי משמע דבשני שורות פסולה דפריך ולמה לא תנינן שהספרים נכתבין בשני שורות והתפילין ומזוזות אין נכתבין אלא בטור א'. מ"ר:

תלי דשא ברישא. פי' בקונטרס העמיד הסיפין תחילה שאם לא כן הי"ל תעשה ולא מן העשוי וקשה דהוה ליה למימר קבע סיפי ברישא ועוד לקמן הוה ליה לאיתויי גבי לא שנו אלא שהעמיד ולבסוף חקק כו' ט) ונראה לפרש דהאי ביתא דבנה ריש גלותא היינו כגון פיתחא בין גברי לבין נשי דסליק מינה ומשום היכר ציר קאמר ליה תלי דשא ברישא. מ"ר:

הא דעבידא כסיכתא הא דעבידא כאיסתוירא. פי' בקונטרס דסיכתא פסולה שתחובה בסף כנגר שתוחבים בכותל איסתוירא מקום חיבור השוק והרגל ומעומד הוא כשירה והשתא בין מעומד בין מושכב תרוייהו מיקריין כמין נגר וקשיא *לר"ת דמעומד לאו דרך כבוד הוא וקבורת חמור קרי ליה בהמוכר פירות (ב"ב דף קא.) וספר תורה ולוחות שבארון מושכב ולא מעומד כדמשמע בפ"ק דבבא בתרא (דף יד.) אע"פ שהיו יכולין להניחו מעומד דארון י) רומו כרחבו ועוד אמרינן בסמוך העמיד לה מלבן של קנים חותך שפופרת ומניחה ואי מעומד יניחנה באחת מן הקנים של מלבן יא) וע"כ פר"ת כי סיכתא מעומד כיתדות המשכן הנעוצות בארץ פסולה כאיסתוירא הנתון בשוק נרחבה בלע"ז קביליי"א כשרה ומיהו בפרק מצות חליצה (יבמות דף קג.) דאמרינן האי איסתוירא עד ארעא נחית על כרחין היינו עצם שיורד מן השוק עד הרגל ולא קביליא ומיהו הא דאמר *בפ"ב דמגילה ירושלמי צריך שיהא שמע שלה רואה את הפתח אין ראיה לפי' הקונטרס דלפירוש ר"ת יש ליישב כגון דשיטה אחרונה נגד רשות הרבים היא יב) וראשונה נגד פנים והופך שמע נגד אויר הפתח וכן פרשיות של תפילין נמי היה אור"ת שמניח מושכב ולא מעומד ומיהו הא דאמרינן לקמן (דף לה:) כתב על עור אחת והניח בארבע בתים יצא לא קשיא מידי דמעומד נמי יש ליישב וקשה לפי' ר"ת מהא דתניא בתוספתא דכלים שפופרת שחתכה ונתן בה את המזוזה ואח"כ נתנה בכותל אע"פ שלא כדרך קבלתה טמאה נתנה בכותל ואח"כ קבע בה המזוזה כדרך קבלתה טמאה שלא כדרך קבלתה טהורה משמע שהשפופרת כתומה מצד א' *ולפי' ר"ת דמפרש כמין נגר פסולה מעומד אבל מיושב כשירה מאי כדרך קבלתה ויש ליישב שהשפופרת פתוחה לאורכה *משני ראשיה כתונה ושלא כדרך קבלתה היינו דכפאה על פיה ול"ע האי דקאמר כולהו מזוזתא דבי רבי כמין נגר עבידן משמע אבל שאר מזוזתא דעלמא לא עבידא כמין נגר הלכך נראה בין לפי' הקונטרס בין לפי' ר"ת דכאיסתוירא דכשירה היינו באלכסון לא שוכב ולא זקוף אי נמי כמין עו מתלה שוכב ומתלה זקוף וכן פי' בקונטרס בלשון אחר אבל שאר מזוזתא דעלמא לאו הכי עבידן אלא לפר"ת הויין מיושב ולפי' הקונטרס מעומד ואומר ר"ת לא ולמד דהא מעשה בכל יום כשספר תורה עומד על הבימה הכל עומדין וכשמגיע ליבור מושיבו הכל יושבין. יג) מ"ר:

והא ההוא פיתחא דהוה עייל בי רב הונא והויא ליה מזוזה. מתוך הלשון משמע דווקא פתח הבית שהיה יוצא ממנו לבית המדרש אבל פתח בית המדרש עצמו לא בעי מזוזה ובפ' קמא דיומא (דף יא:) איכא פלוגתא דתניא יכול יהו בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאין בנגעים ת"ל ובא אשר לו הבית מי שמיוחד לו בית ומסיק הא רבי מאיר הא רבנן דפליגי לענין מזוזה יד) לבית הכנסת שאין בה דירה לחזן הכנסת ובמסכת ברכות (דף מז.) נמי משמע דהלכה כמאן דפטר גבי אביי ורבין דהוו אזלי באורחא וכי מטו לבי כנישתא אמר ליה רבין לאביי ליעול מר אמר ליה עד השתא לאו מר אנא א"ל הכי אמר רבי יוחנן אין מכבדין אלא בפתח שיש בו מזוזה ס"ד אלא בפתח הראוי למזוזה משמע דפתח בית הכנסת פטור ובירושלמי בפרק טו) שני דמגילה משמע דבי מדרשא דרבי חנינא היה בו מזוזה ומונחת כנגד כתיפותיו של אדם" מ"ר: ומאי

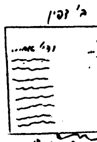

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עבידא כו' כשל קודם ד"ה איסתוירא: (ב) ד"ה רגיל וכו' לבית המדרש בו באותו פתח:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה איסתוירא היינו מקום חיבור השוק כו'. עי' יבמות דף קג ע"א:

עיין מרדכי ובאר שבע נ"ק

[עי' תוס' יומא יא: ד"ה אלין]

שיטה מקובצת

א) עייל ביה: ב) תיבת כדאמר לקמן דקדים פגע במצוה נמחק: ג) בתי בין בי גברא לבי נשי: ד) ימין שנכנסין: ה) הסיפין תיבת הסיפא נמחק: ו) המזוזות. בסיפין ותדר הסיפין בבנין: ז) המדרש. נכנסין באותו פתח אבל אותו של בית לא היה רגיל אלא פתח קטן היה שעשה אצל מקומו ונכנס ויוצא לפעמים כדי שלא יטריח את תלמידיו לעמוד בפניו אבל פתח אחר רגיל היה בו לנכנסים ויוצאין ואע"ג דאמרינן בתי כנסיות ובתי מדרשות אינן חייבין במזוזה צריך לומר שהיה נמי (לתמ"ש) [לתשמ"ש] ביתו. תוס' אחרות: ח) מלמטה למעלה: ט) חתך כו' דמייתי נמי דין תעשה ולא מן העשוי: י) רומו כרחבו. ועוד אנו רואין מנהג בכל יום שכל זמן שס"ת זקוף על הבימה כל העם עומדים וכשהוא שוכב על הבימה הן יושבין אלמא חשבינן לה כל זמן שהוא זקוף שלא כדרך מקומו. תוס' אחרות: יא) מלבן. בשלמא לפר"ת דמצות מזוזה מושכב צריך לחתוך אחד מן הקנים לתחוב בתוכו המזוזה אבל לפרש"י למה לו לחתוך אינו צריך אלא להניחה דרך נקב העליון שתוך הקנה כולו חלול וי"ל דמ"מ צריך לחתוך לפי שהוא סתום בין קשר לקשר. תוס' אחרות: יב) היא. ואחד לצד פנים: יג) יושבין. והעולם נהגו כרש"י. והרוצה לצאת ידי שניהם יקבענה מוטה כזה : יד) מזוזה בבית הכנסת: טו) בפרק שלישי דמגילה:

תיבות